

	<i>que potestati adsignavit.</i>	198
CXXIII.	<i>Limites autem determinandi sunt ex diversitate finium.</i>	199
CXXIV.	<i>Mediorum.</i>	200
CXXV.	<i>Ex diversa civium et personarum ecclesiasticarum relatione.</i>	201
CXXVI.	<i>Bonorumque ac rerum diverso ge- nere.</i>	202
CXXVII.	<i>Potissimum vero ex objecti, circa quod versantur, diversitate.</i>	203
CXXVIII.	<i>Peroratio ad Auditores.</i>	204

JURIS PUBLICI
ECCLESIASTICI

PARS GENERALIS.

SECTIO I.

DE ECCLESIA CHRISTIANA EJUSQUE
REGIMINE.

CAPUT I.

DE ECCLESIA CHRISTIANA

EJUSQUE NEXU.

§. I.

Ratio hujus instituti.

Quae tamquam praecognita disciplinae sacrae in ipsis institutionum initiis tractanda esse doctiores praecipunt, ea parte quidem, dilucide tamen, nisi fallor, et pro instituto nostro satis explicite exposita sunt. Restat, ut ad ipsum jam totius doctrinae systema ea, qua coepimus, ratione explicandum progrediamur. Sed ad hoc ipsum doctrinae istius systema recte ac scienter intelligendum quan-

topere intersit, veram tenere atque explicatam Ecclesiae Christianae notionem, non est cur operose hoc loco demonstretur. Ego quidem certè semper in hac fui sententia, et confirmor in ea quotidie magis, veram ecclesiastici juris, solidam, omnibusque hominum commentis vacuum cognitionem adipisci posse neminem, nisi qui divinae hujus civitatis originem, causam, finem, nexum praeterea membrorum subordinationemque, naturam porro atque indolem imperii sacri, formamque regiminis, habitum denique mutuum sacrae ac civilis potestatis, limitesque à patribus sapienter designatos, perspectos habet atque exploratos penitus. Est hæc totius canonicæ scientiæ velut *notio* quædam *directrix*, in qua determinanda si quid erroris admissum est, aut ambigui relictum luminis, fieri profecto non potest, quin in ipso deinde progressu doctrinæ hæreamus persæpe incerti, et pugnantis secum disciplinæ varietate obscuritateque impediti. Exempla testor tot errorum, tot præjudicatarum opinionum ludibria, quæ una hæc causa peperit, ex quo in scholis *Sanctorum Patrum* sinceram traditionem, et genuinæ vetustatis perspicua documenta cœpimus artificiosa quadam disputandi subtilitate, qua vellemus, ducere: non quod par erat, potius, qua illa ducerent, sequi: parum videlicet memores ejus, quod est præclare à *Vincentio Lirinensi* traditum, modestiæ ac gravitatis christianæ hoc esse proprium: *non sua posteris tradere, sed à majoribus accepta servare.*

SCHOL. Ceterum nemo à me hoc loco exigit, ut, quæ in dogmate de Ecclesia ab adversariis communionis nostræ in controversiam aut olim adducta sunt, aut nunc etiam adducuntur, productis rationibus firmare, et ab objectis argumentis vindicare instituum. Non enim vel meum est disciplinarum prudenter definitos limites movere temere, vel hujus instituti controversias de fide, data opera, illustrare. Scilicet lex scribendi hæc mihi proposita est: relicto sanctoris disciplinæ Magistris dog-

mate, ea dumtaxat ex innumeris seligere, et in quodam veluti systema cogere, quæ propius ad explicandam christianæ societatis naturam pertinere mihi visa sunt. Nunc ad rem ipsam venio.

§. II.

Ecclesiae Christianae definitio.

Ecclesiae nomen varie usurpatum à scriptoribus tam Græcis quam Latinis satis omnibus constat. Ego Ecclesiam intelligo illam *Christo* consecratam fidelium multitudinem exteriorem et visibilem, qua omnes tam boni quam mali Christiani in eadem fidei societatem charitatis et communionis vinculo conjuncti, toto licet orbe diffusi, locorumque variis intervallis disjuncti, unum tamen cœtum, unum corpus efficiunt. Hunc cœtum varie *Sancti Patres* definiabant pro varietate ejus, quod erat cuique in disceptatione propositum. *Augustinus*, cui res erat cum Donatistis, qui veram *Christi* Ecclesiam intra Africae angustos limites inscite concludebant, *Ecclesia est*, inquit (1), *populus fidelis per universum orbem diffusus.* *Cypriano* adversus hominem schismaticum disputanti illa est *plebs sacerdoti adunata, et pastori suo grex adherens* (2). *Luculentius* utroque *S. Ambrosius*: *est congregatio*, inquit, *quæ in unum connexum corpus atque compactum unitate fidei, et charitatis adsurgit* (3). Ex his fortasse non inconcinne finiri in hunc modum potest, ut sit *cœtus hominum ejusdem christianæ fidei societate conjunctorum, qui sub communi legitimorum pastorum regimine verum Deum colunt, ut salutem æternam consequantur.*

SCHOL. Erunt, scio, qui, alius aliud in hac de-

(1) *Lib. de agone Christ. cap. 25.*(2) *Epist. 69. edit. Baluz.*(3) *Lib. 3. de Offic. cap. 3. n. 19.*

initione, aut, si mavis, descriptione requirent. Sed difficile est ad omnium ingenium sapere. Aut, quæ est alia à doctissimis viris adhuc tradita Ecclesiæ notio, quæ non in alicujus reprehensionem inciderit? Ceterum, si quis hanc nostram comparare cum illis volet, quas Belarminus, Tournelius aliique dederunt, deprehendet verbis multum, re nihil distare. Abstini autem ab illis consulto, quæ in controversia posita sunt, ne quod minime volebam, statim in principio disceptandum sit. Conf. Honor. Tournel. *curs. theol. tom. 2. quæst. 1. art. 1. et 2.*

§. III.

Ejusdem origo.

Societatis hujus indolem non eam, quam humana opinandi libido commenta est, verum à Deo ipso inditam evolvere dum instituo, initia ejus primum exquirenda sunt. Atque catholicis quidem divinam illius originem esse certum est, sed eam alii ad ipsa rerum creaturarum initia referunt. Honoratus certe Tournelius (1) totus in eo est, ut Ecclesiam christianorum eandem esse persuadeat, quæ dudum ante natum Christum, imo ante legem à Moysè promulgatam extiterit. Neque ego sane is sum, qui audeam negare, permulta esse tam ad fidem quam ad mores pertinentia præcepta, quæ Christiani sunt cum Judæis communia: verum ita censeo tamen, ut hæc quamdam in fide ac moribus consensionem probare possint quidem, Ecclesiam eandem probare minime possint. Neque hoc contendebant veteres illi, quos sententiæ istius auctores sibi existitisse Tournelius fatetur, Eusebius et Augustinus (2). Neuter enim, si recte intelligo, aliud disputabat quidquam, quam Christum Hebræis fuisse non incognitum, notionem

(1) *Loc. cit. art. 3.*(2) *Nat. Alex. Hist. Eccl. Sec. I. dis. 9.*

quamdam de vera morum sanctitate, quæ nequaquam in nuda externorum rituum observantia consisteret, jam inde à primordiis rerum mortalibus insitam fuisse, neque ullam, nisi per Christum ad salutem viam umquam patuisse. Quo sensu Leo P. gratiam Dei agebat, quæ semper est universitas justificata Sanctorum, auctam esse Christo nascente non ceptam. Quæ fidei, ut præmonebam, ac notionum quamdam consensionem, ex qua existit interna fidelium unio, non externam demonstrant societatem Christianos cum Judæis conjungentem (§. II.)

SCHOL. I. Et vero internam hic dumtaxat intelligi unionem Sanctorum, atque internam justorum Ecclesiam testis est idem, quem Tournelius laudat, S. Augustinus *serm. 4. de Jacob et Esau cap. 11. Ecclesiam autem, inquit, accipite, fratres, non in his solis, qui post Domini adventum et nativitatem esse ceperunt, sancti; sed omnes, quotquot fuerunt sancti ad ipsam Ecclesiam pertinent.* Augustino consentit Gregorius M. in *Hom. 19. in Evangel. Qui habet vineam, universalem scilicet Ecclesiam, quæ ab Abel justo usque ad ultimum electum, qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, tot quasi palmites misit.* Fixlmillner *de Republ. sacr. orig. divin. Ex. 1. §. 18.*

SCHOL. II. Hoc si pro eo, quod libenter ostentat, acumine ad animum suum revocasset Ans. Molitor, abstenuisset utique à jejuna illa observatiuncula, quam §. 1. dissertationis *de bonis Ecclesiæ*, inscite admodum ac illepide adscripsit. Quod ne quis per injuriam à me dictum suspicetur, en ipsa viri hujus verba: *Christi Ecclesia ab exordio mundi usque ad ejus exitum unica in se ipsa atque invariata est: tantummodo in sui constitutione diversa, pro temporum diversitate, existit: perinde atque Romanum Imperium unum atque indivisum fuit, quamvis sui regiminis ratio varias idemdem vices fuerit passa. Eadem multo latioribus patescit spa-*

tiis, accommodatior longe est, et ad sua aptior consilia: sancta itidem atque necessaria: et si tempora spectes, antiquior omni quolibet Imperio ac ditione, utpote quæ orbi ipsi est cœva. Perspicuum inde est quam fallax atque spuria sit Protestantium pene omnium Jurisconsultorum opinio ac loquendi modus, cum adserunt Ecclesiam in civilem ingredi Rempublicam, cum fateri è contrario debeant, civilem Rempublicam in Ecclesiam ingredi; nam cujuscumque rei is ordo est, ut minor in majori comprehendatur. Nonne perperam proferrem civilem Rempublicam in aliqua familia contineri? Quin proferri indubie debet, familiam quamlibet à civili contineri Republica: enim vero cum hæc illis longe sit amplior, illas sibi necessario subdit, non tamén è contra. Cetera ejusdem sunt acuminis, quæ piget adscribere; longa enim est fabula, quam lusit vir politus, immemor, ut videtur, Ecclesiam, quam ab Abele repetit Gregorius M., electorum, inquam, Ecclesiam bonis temporalibus non egere.

§. IV.

Est à Christo.

Itaque externæ istius et à Judæis sejunctæ Christianorum societatis auctor est atque institutor *Christus*. Quod quidem tam est aperte in sacris litteris proditum memoriæ, ut extra omnem positum controversiam videatur. *Quum dies factus esset*, inquit Lucas (1), *vocavit discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis, quos et Apostolos nominavit*. Post hæc autem designavit Dominus (2), *et alios septuaginta duos, et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo*

(1) VI. 13.

(2) Luc. X. 1. seq.

erat ipse venturus. Multi vero crediderunt in eum (1), et magna eum sequabatur multitudo, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur (2). Equidem *Christus*, quum ita amplius triennio de vera salutem æternam adipiscendi via populum Judaicum erudiret, nihil ipse prætermittebat eorum officiorum, quæ vetus lex Hebræis imponebat, communionemque cum Judæis tam cultus publici, quam ceterorum à Deo præceptorum rituum et retinebat ipse, et suis idem ut facerent tantisper, commendabat: interitum tamen tam legis ipsius, quam Reipublicæ Hebræorum nec obscure nec infrequenter prædicebat, aliamque à se religionis causa instituendam societatem perfectiori quadam ratione *Deum* culturam, et per univertsum terrarum orbem propagandam disertissime prænunciabat (3). Neque vero prænunciabat hæc tantum. Cœpit mox ipse sanctioris hujus cœtus fundamenta jacerere: quotquot enim seu ipse seu discipuli ejus huc adducebant, ut Dei se Filium, missumque divinitus humani generis liberatorem palam ac sincere profiterentur (4), eos illico novi fœderis sacris per Baptismum initiari dogmatibusque novis, ac novis vivendi agendique regulis præscriptis à reliqua Judæorum turba segregari jubebat, inque suam tamquam familiam cooptari. Habebat igitur *Christus* jam tum ovile suum, habebat oves suas: *Et animam meam pono pro ovibus meis*, inquit (5), *et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile et unus pastor*. Quapropter dubitari omnino non potest, quin *Christus*, utut legem veneraretur ipse et coleret, re tamen vera à Judæorum Ecclesia cum suis secessionem fecerit, diversamque ab illa societatem reli-

(1) Joann. VII. 31.

(2) Joann. VI. 2.

(3) Joann. IV. 21. Luc. XIX.

(4) Matth. X. 33.

(5) Joann. X. 15.

giosam condiderit, quæ per omnem sensim orbem ab Apostolis horumque discipulis propagata, ipsius deinde nomine christiana est appellata.

SCHOL. Josephus *Antiq. Judaic. lib. 18. cap. 4.* Conf. Natalis Alexander in *Hist. Eccles. vet. testam. etat. sext. diss. 10.* Mosheim *de reb. Christian. ante Constant. M. Sec. I. §. 5.* Fixlmillner *loc. cit. §. 19.* Schmetterer *Introd. in univers. jus canon. diss. 1. cap. 2.*

§. V.

Conjectura Bohmeri refellitur.

Atqui hoc tamen in controversiam revocabat Justus Henn. Bohmerus, cui viro si credimus, nec Christus separatum hujus generis cœtum instituit ullum, nec Apostoli, donec facta Gentilium ad Christum accessione, et nata hos inter ac Judæos de legalium necessitate controversia, illos quidem hæc ipsa ratio cogeret res suas ab his sejunctas habere, quod institutum subinde Hebræorum suos etiam persequentium furore propagatum, urbis demum ac templi excidium perfecit (1). Bohmero post multos alios novissime adsensus est Rotfischerus in ea, quam de origine potestatis ecclesiasticæ scripsit, commentatione (2), qui quidem omnes, si recte conjecit doctissimus Rautenstrauchius, veriti, ne, si Ecclesiam ceu societatem diversam et peculiarem divinitus institutam admittant, etiam jura eidem quæpiam divinitus competere, quæve proinde illi auferri, et in Principem transferri non possint, abstruere cogantur; primum illud, unde hæc cetera consequuntur, inficiari maluerunt (3). Sed inficiandi causam idoneam nullam video. Bohmerus quidem certe, qui in hac firmanda opinione ope-

(1) *Dissert. 8. ad Plin. cap. 2.*(2) *Sec. 1. §. 4.*(3) *Inst. jur. pub. eccles. §. 3.*

ram videtur non segnem collocasse, nihil dixit, quod eam juvet magnopere.

SCHOL. Habent causas suas viri docti quidam, maxime inter Jureconsultos, inquit Mosheim *loc. cit. cur libenter concedere nolint*, Jesum Christum, dum inter Judæos viveret, secessionem cum suis ab Ecclesia Judaica fecisse, novamque societatem hominum Deum colentium erexisse à cœtu Judaico distinctam. Mihi vero hoc in primis certum et perspicuum esse videtur. Quicumque nova dogmata proponit, novamque vivendi et agendi formam præscribit; eos, qui hæc dogmata recipiunt, hancque vivendi normam probant, per sacram quamdam ceremoniam à reliqua turba secernit, et in familiam suam cooptat; cum his sociis suis conventus singulares celebrat; denique frequentissime eos exhortatur, ut, quam semel amplexi sunt, credendi vivendique normam constanter teneant: is, nisi totus fallor, novam civitatem religiosam in populo condit, suosque veterem certa ratione deserere jubet. Hæc vero omnia Servator fecit. Primum omnes, quos erudiebat, hoc docebat, in se Messiam patribus Judæorum à Deo promissum advenisse :::: qui hæc dogmata et præcepta placere sibi profitebantur, eos à discipulis suis sacro ritu lustrari volebat Joan. IV. 1. 2. et per hanc ceremoniam divina virtute prædictam jure civitatis veluti donabat: lustratos secum conjunctissimos esse, publiceque fidem suam et spem in ipso positam declarare volebat: cum his cultus divini causa sæpe conveniebat: hos de imminente civitatis et religionis Judaicæ exitio aliisque rebus adcurate erudiebat. Mitto reliqua, quæ huc referri possunt.

§. VI.

Finis Ecclesiae Christianae.

Est itaque ut religionis ita societatis Christianorum idem auctor *Christus*, idem omnino *finis*. Ac ceteræ quidem, in quas variis de causis mortales sæpe cœunt, societates vitæ hujus fere interituram olim felicitatem consecantur. Nam et ipsa, quæ aliis omnibus et magnitudine præstat et nobilitate, civilis societas beatam se ac felicem prorsus reputat, quum ab omni securâ metu, rebus, quibus ad vitæ commoditatem abundat, tranquille perfrui potest (1). At Christianorum sanctior est ac sublimior finis: beatitas nimirum, non hujus vitæ et quæ corporis commodis circumscribitur, sed ea, quæ est animæ, et ad futuram vitam pertinet, obrinenda per fidem in *Christum* humani generis liberatorem (§. V.). Quod aperte *Servator* docuit, quando legationis, quam obibat, rationem redditurus, quia *descendi de cælo*, ajebat (2), *non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me :::: Hæc est autem voluntas Patris, qui misit me, ut omnis, qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam, et ego resuscitabo eum in novissimo die.*

COROL. I. Liceat hinc nobis nonnulla ducere consecretaria, quæ in juris Ecclesiastici publici systemate rite constituendo permagni sunt usus. Primum hoc esto: finem Ecclesiæ Christianæ propositum, ab eo, cujus adipiscendi causa civiles societates coaluerunt, diversum esse prorsus ac *spiritualem*; sine *Rerumpublicarum præstantiorem* quidem ac *sanctiorem*, minime vero vel alterum alteri *subordinatum* vel *contrarium*: quorum illud Bellarminus disputabat, hoc effutiebatur temere homo,

(1) *Wolf. Jur. nat. tom. 8. cap. 1. §. 13.*

(2) *Joan. VI. 38. 40.*

ingenio valens et acumine, sed impio interdum Rousseawius. Vid. Hein. Gotter. Scheidemantel, *Regum jus ac ratio* (vulgo, *razon de estado*) *pro acceptione ac moribus principalium populorum* §. 12. et 17.

COROL. II. Ex hoc autem consequens est alterum superiore haud minus perspicuum: quoniam ex finibus societatum obligationes ac leges, ex his porro officia ducuntur ac jura sociorum; leges quibus Ecclesia Christiana regitur, et officia quæ à suis deponit, juraque quibus seu ipsa sacra hæc societas seu membra ejus singula gaudent, ita esse comparata, ut legibus, officiis, juribus civilibus, aut hæc illis adversari *per se* omnino nequeant; non magis certe, quam rectæ rationi quidquam esse potest consentaneum, quod sit à vera revelatione alienum. Apposite S. Augustinus, *lib. 19. de Civit. Dei cap. 17.* *Hæc, inquit, cælestis civitas, dum peregrinatur in terra, ex omnibus gentibus cives evocat, atque in omnibus linguis peregrinam colligit societatem; non curans quidquid in moribus, legibus institutisque diversum est, quibus pax terrena vel conquiritur vel tenetur; nihil eorum rescindens, nec destruens, imo etiam servans ac sequens: quod licet diversum in diversis nationibus, ad unum tamen eundemque finem terrenæ pacis intenditur, si religionem, qua unus summus ac verus Deus colendus docetur, non impedit.* Vid. Sam. Puffendorf. *de concord. veræ polit. cum relig. christ.* quæ disputatio exstat in disputationibus academicis selectis *Lond. Scan. 1675. 8.* et Joann. Franc. Buddei *diss. de concord. relig. christ. statusque civit. Hal. 1704. 4.*

COROL. III. Quoniam deinde *media* rationem continent *finis*, ut proinde alterius, quam ipse sit, naturæ esse nequeant; manifestum est, media, quibus Ecclesia Christiana ad finem sibi propositum contendit, non temporalia sed *spiritualia* esse oportere: quod Paulus significare velle visus est, quando *arma militiæ nostræ*